

Pict. 40 18.

ELIÆ VEIELIID.
EPISTOLA
^{AD}
AMICUM,
^{de}
Iniquiore Censura V.C. in
Dissertationem Chrysosto-
mianam.

CHIEIV ET H
ADOPAGE
MUDIMA
O. V. sive Cœnitis. A. M.
Bibliotheca Chalcidensis
Saxoniae.

Eudoxos in Tū χειστ.

Nulta Tu nuper, *Vir Excellentissime*, Amice ex Fautor honoratissime, de benevolā Theologorum trium valde celebrium in me propensione ad me perscripsi-
sti, quæ profecto mirum in modum animum meum affecerunt; reposueram equidem paucula, quæ sini-
striorem mihi ingesserant opinionem, vel suspicio-
culam, illa verò Tu ita in litteris novioribus amoli-
tus es, ut in Tua interpretatione, totus acquieverim, mihique persuas-
serim, me, nuper mole phalaricarum ab infensissimis orthodoxiæ hosti-
bus, perulanter, sed nequicquam impetum, posthac nullis litibus cum
quopiam Nostratium, & maxime amicorum, implicatum iri, memor
gravissimæ epistolæ S. Augustini ad S. Hieronymum transmissæ, quæ in-
ter Augustinianas est XV. inter Hieronymianas autem XCIII. Sed ecce,
nihil tale cogitantein, nec verbulo laccessitus adoritur me, lito quidem
melle gladio, *Vir celeberrimus*, Κεφαλῆς τιμιωλῆς γαμβρὸς αἰδέσιμος,
evulgata ad Cl. V. *Eusebium Pacianum* epistolâ, satis, ut Viri docti judi-
cent, χλευασμα, vocabulisque ambiguous & in utramvis partem flexibi-
libus conscriptâ. Fingit & assumit nec sibi adversarium, remque totam
eum in modum tractat, ut verè dicere possis: *Impedit ira animus, ne
possit cernere verum.*

Et primò quidem χλευασμαs sonare videntur verba in titulo: *Dif-
fertatio D.D. Verelii pro merito simul commendatur.* Meritum, est vocabu-
lum μέρος; in animo itaque forsitan habuit auctor Epistolæ Excellentissi-
mus versiculum tritum:

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum est.

Nonne, quod secundo loco notandum, χλευασμαs est, scribere: statuit
(Antist. Uim.) cum Gracis & Latinis PP. quorum dicta ex locis suis com-

munibus conscripsit, januam gratiae serio pænitentibus ad finem vite patere.
Quis hoc negavit? &c. Olet hoc phrasin Ettenhefianam. Sic est, ex
locis vel adversariis meis dicta Patrum conscripsi, nec illa aliunde sublegi.
Locos communes conscribere laudi olim datum fuit; Phil. Melanchthon
hoc fecit. Martin. Chemnitius in illos Locos commentatus est. Johan.
Gerhardus Locis suis communibus multorum Theologorum studia juvit,
& adhuc juvat. Meritissimi Theologi Lipsiensis, D.D. Johan. Bened.
Carpzovii Senioris, p.m. Dispp. Isagogicæ in Locos Chemnitianos me-
rito cum encomio nuper admodum prodierunt. Si fas fuit. Celebrissimo Viro,
in libro memoriali prælectionum historicarum, haud pauca ver-
botim petere ex libro memoriali Joh. Henric. Bacleri, de rebus sacculi post
Christum natum decimi sexti, quem Libellum Vir Summus, à sequace
suo oroumagè nuspian laudatus, instar locorum communium quondam
habuit, improperari sane mihi non poterit, quod ex locis meis com-
munibus dicta Patrum conscribillaverim. Cita jactantiam effari, & o-
eulis unius cuiusque fidem facere possum, me scripta Patrum non per in-
dices legisse, quod quidem verlatissimo in lectione antiquorum Adver-
sario objicere non erubuit Vir, uti doctissimus, ita affectibus valde ob-
noxius. Tertio ambiguae dicta vidari possunt sequentia: *Miki sane vene-
randus Senex hac in parte Patrum sententias frustra occinit: et si in gratiam
litigiosi mei Antagonistæ, qui consensum ejus erroris suo palliando tam anxiè
Litteris sollicitaverat, inepte pro tali publice venditare non erubuit.* Tò,
ineptè vel ad me, vel ad Celeb. Viri antagonistam æquè celebrem re-
ferri potest. Patrum profecto consensum ex dissertatione mea non ineptè
elici, omnes fortassis animadventent, qui non in transversum partium
studio rapiuntur. Citra ruborem scribere vix potuit, quod de anxiâ
sollicitatione scripsit. Suspicionem suam pro rata sententia venditat,
neque enim Litteras inspexit. Sed hæc ad declamatiunculam Jul. Cæs.
Scaligeri de verbo INEPTIT sunt ableganda. Verba autem, quæ
mox sequuntur: *Id autem in quem sensum interpretari debeam, si lau-
datus antistes nomine quidem suppresso, me sugillare, ac per manifestam
injuriam mihi sententiam & novitate & asperitate sua Theologis apprimè-
piis, doctis & gravibus se non probantem, scripturæ quippe sacræ &
libris symb. adversam, affingere velit, aperte confirmingat versiculi supra-
laudati veritatem:*

Impedit ira animum, ne possit cernere verum;
Egone Virum excellentissimum sugillare, eique erroneam senten-
tiam per manifestam injuriam affingere volui? Egone eidem tanquam
juniore Theologo (id est, qui nondum sexagenarius audit) falso imputavi,
ad eoque contra decus placidi ac aequi Theologi egit? Nemo est, quos
heis;

heic quidem dissertationis meæ lectores habui, qui vel leviter suspicatus fuisset, me sententiam & novitate & alperitate, Theologis pii sese non probantem, auctori Epistolæ ad Pacianum attribuisse. Nisi Vir ^æeius
pulvere excandescenziæ oculos oppletos habuisset, illico vidisset, sermo-
nem mihi de M. Bœsi sententia tuisse, id quod etiam verbis disertis p. 18.
expressi, eoque ipso respexi ad illa, quæ in Resp. Minist. Ulmensis p. 36.
seqq. Reprehensor ipsemet antea legerat.. Juratus asseverare possem, me
de industria cavisse, ne quidquam ex scriptis Rechenbergianis afferrem,
sicut etiam ne verbum quidem exinde decerptum in mea dissertatione in-
venietur.. Hinc temere paratragœdiat, quasi ipsum Theologum junio-
rem appellari. Nomen ipsum non est injuriosum. Moris mei nun-
quam fuit, ingenium quasi vinum probare. Fui & ego aliquando junior,
carus tamen Theologis veteranis.. Noveram optime, Virum celeberrimi-
mum à multis annis honore Licentiati fuisse condecoratum, etiam si Theo-
logiæ Professorem non ageret. Oinnes quotquot hodie vivimus Theo-
logi ætate jam proiecti, juniores nuncupari possamus, sicut majoribus
nostris componamur.. Et quis nescit, Juniores appellari cunctos, qui
longe post præcorum ævum vixerunt ?? Forte incidi nuper in Vossii har-
moniam passionis.. Ex illico obutui meo se obtulerunt quædam loca, in
quibus scriptores superioris & cicerioris facili juniores vocantur in com-
paratione Patrum vetustorum.. Puravit proinde Vir impatiens, se mihi
agre facturum, si me juniori Theologo, Cl. nimirum Paciano, associaret,
atque sic par pari rependeret. Sed ego tum Virostum libros meritis suis
æstimo, non annis.. Quod si autem præ æstu & caligine mentis iratae ve-
rum cernere nequivit, aperte ipsi dicam, me bonum illum Bœsi per
juniorum Theologam intellectissime, & hunc etiam alii intellexerunt; quo-
rum oculi lémā indigationis non fuerunt obliti.. Cæterum nec in Bœ-
siūm invectus, sed eidem beatam λῆξιν precatus fui.. Verum transeat hoc
quoque παρόγαμος.

Nullus autem χλιωσμὸς asperior est, quam ille; hisce verbis p. 8.
expressus :: Certe is, cui dissertationem suam inscripsit, & in quorum gra-
tiam hanc vulgavit, tales non sunt, nec audire volent apprime pii, eum id
nomen maxime nunc suspectum sit.. Infucata enim pietatis Viri, quibus
orthodoxia in ore & calamo, in animo vero sentina pravorum affectionum re-
sideret, pro moribus secuti, tantum bis laudantur.. Quam φρεσκὸν est, affere-
re, solos pietatis fuso illitos Viros laudari ab adversariis Bœsianis ?? Lau-
dant illi Aendium, laudant Gerhardum, laudant Schmidum, laudant Lüt-
kemannum, laudant Spenerum, & alios omnes, qui, serio pietatis studio
duci, facili in maligno positi improbos mores, tum in scriptis, tum in
concionibus detestantur & graviter redarguunt.. Quis vero inspectori
huic

hūic manifestavit, dignissimum inclutæ Universitatis Tübingeris Cancel-
lariū nec esse, nec audire velle virum apprime pium? Quis eidem enar-
avit, Recrendos Dn. Collegas meos, in quorum præcipue gratiam
dissertationem conscripsi, non appellari posse viros apprime piros? Di-
ces, ratio in promptu est: pietatis nomen nunc maxime suspectum est.
Falleris, ô bone! Non pietas, sed pietisticæ, suspecta, imo à iunctiois pie-
tatis minime faciatæ cultoribus, tanquam nomenclatura sectariorum non
valde piorum reprobatur. Hi siquidem non ore tantum & calamo ortho-
doxiā veluti ortodoxiam, & orthodoxostanquam pestinos vel hereticos,
vel hereticifices, in omnibus chartis laciniant, nec piis manibus anteces-
torum Saxonorum parcunt, sed sentinam quoque pravissimorum affe-
ctuum, per virulentissima ἐγκλήματα & convicia, in bonos quosque exo-
nerant. Probo proinde versiculū nuper ab aliquo confectū: Nulla,
vel, falsa viro pietas, pietistica castra sequenti. Recolat Professor prima-
rius verba Paciani: Imo, si audire vis, ajo, non meminisse illos (Bœsiānos
affactatores) ex sese homines esse, lapsos aliquando graviter, scientes, vo-
lentes, ut infirmitati adscribere haudquaquam posses: etiam dum insigniter
pii & Zelotæ videri volunt. Nostri quid dicam. Quid hæc sibi velit, ipsi
norint qui familiarius secum invicem colloquuntur. Ego de Viris locutus
sum, qui pietatis inter suos sunt perspectæ. Judicet nunc quicunque ve-
lit, & qui meam dissertationem legit, utrum tam censuram coheritus fu-
erim? Tum licuisset Viro Doctissimo, quem alias inter præciuos Ami-
cos veneratus fui, in me detrahari, si dissertationi meæ inservissem,
ex ipso Bœsio objecissem verba Hieronymi ad Oceanum: Nunquam fo-
re putabam, ut indulgentia principis calumniam sustineret reorum: & de
carceribus exēntes, post sordes & vestigia catenarum dolorent alios relaxatos.
In Evangelio audit invidies salutis alienæ: Amice, si ego bonus, quare oculus
tuus nequam est? Conclusit Deus omnia sub peccato, ut omnibus misereatur:
ut ubi abundavit peccatum, superabunderet & gratia. Cesa sunt Ægypti pri-
mogenita, & ne jumentum quidem Israeliticum in Ægypto derelictum est;
& consurgit mihi Caina (Genes. 4. v. 13.) heresis, atq; olim è mortua vipera
contritum caput levat, qua non ex parte ut ante consueverat, sed totum Christi
subruit Sacramentum. Dicit enim, esse aliqua peccata, quæ Christus non pos-
sic purgare sanguine suo. & tam profundas scelerum pristinorum inherere
corporibus atque animis cicatrices, ut medela illius attenuari non queant.
Quid aliud agit, nisi ut Christus frustra mortuus sit; frustra autem mor-
tuius est, si aliquos vivificare non potest. Mentitur Joannes Baptista,
& dīgito Christum & voce demonstrans: Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit
peccata mundi: si sunt adhuc in seculo, quorum Christus peccata non tule-
rit. Aut enim ostendendi sunt non esse de mundo, quos Christi ignoret indul-
gentia,

gentia, aut si de mundo sunt, eligendum de duobus alterum. Liberati à peccatis Christi potentiam probant; non liberati, quasi adhuc rei, imbecillitatem demonstrant. Sed absit hoc de omnipotenti credere, quod in aliquo impotens sit. Omniaqua Pater facit, & filius facit similiter. Infirmitas filii redundat ad Patrem. Cuncta ovicula membra portata sunt: totæ Apostoli Epistole Christi gratiam sonant. Et, ne parum videtur simplex gratia nuncupatio, gratia, inquit, vobis, ex pax multiplacetur. Multiplicatio promittitur, & à nobis paucitas affirmatur? Si istiusmodi tibias in flammam, non mirarer, decreti peremptorii quempiam ὥρθεται mibi succentere; nunc verò, cum sententias antiquorum candide duntaxat recensuerim, & in certas classes redegerim, neminiq; vulnusculum acu foratum vel punctum infixerim, tam inclementer arguor, & quasi pipulo differor! Ferenda sunt, inquies, quandoquidem collibitum fuit D. Doctori aliorum quoque Theologorum, & Collegiorum Theologicorum responsa humanissima, satis inhumaniter ac superbe, & quasi sine præscitu Procerum alegata, traducere, iisque ad instar hæreticificum, notas Huberianismi, Puccianismi, &c. audacter inurere, & hamaxarios conducere, qui testimonia, homiletica maxime, convehant, suo quidem loco & tempore salubriter proleta, sed citra delectum non ubivis crudè applicanda.

Sed ad finem properandum, non tamen omittendum est, quod Vir Excellentissimus p. 9. monet, dissertationem meam non fuisse ad quæstionem placide determinandam accommodatam. Hoc tamen credunt & statuunt Viri eruditi non pauci, & extra partes litigantium positi. At quomodo hæc sibi invicem convenient: dissertationem meam non fuisse ad quæstionem placide determinandam accommodatam; & se sententiam meam mentire, ore, calamoque adprobare? Si approbat, quid E. mecum contendit? Quia sententiam illius oppugnas. At mihi res nunquam fuit cum Viro Docto, sed cum placito Bœsiano; hoc si defenderet, prout illud in Libello Germanico traditur, adverlantem me sibi haberet, sin verò ab illo dissentit, cur id non palam edisserit, sed variis modis rem inyolyit, vel involvi patitur ab iis, qui, non ratione, sed pugnandi prurigine ducti, terminos dudum fixos movere, & turbas in Ecclesia novandi studio dare, moliti fuerunt. Possis horum nocivos sibi met ipsiis conatus, expericulosa molimina hisce Cyrilli describere verbis: Καίμοις δοκεῖσθαι τοιάτον τι παθεῖν, ἵποιόν τι συμβαίνειν ἔθος τοῖς νήχεσθαι μὲν ἐκ ἐιδόσι, νεώς γεράνην αἴσθεταις ἀπολισθίσασιν. οἱ ἐπειδὴν καταπνίγωνται, πόδας τε, καὶ χεῖρας ὡσε, κακεῖσθαι, διαρρίπτουται ἀτάκτως, τῷ παρατυχόντος ἀπλῶς ἐπιμράτονται, φιλοψυχεῖται οἱ δέιλαιοι. Sic sane agunt οἱ κανονοτομῶνται, ἄνω καὶ κάτω σικκυώσι τὰ πάντα.

Ignoscat Vir magnificus, si verba recitavero Theologi probata pietate,

tate, rara eruditione, & acumine judicii, insigniter conspicui, sed ab ipso cum cæteris despiciuntur habiti. Nihil (inquit in litteris ad me exaratis) respondet, aciem è longinquo instruit, ne ad pugnam continuus obueniam adigatur, eo nimis ipso, quod cumulat testimonia nostratum Theologorum, qui ante hanc motam controversiam scripserunt, ex prore nata, stanch, rerum & hominum, quibus sua accommodarunt, suas sententias, argu cohortationes vel temperarunt, vel exacuerunt. Hic vero Noster in ambiguum omnia versat, & in promiscuum jaculatur, contra quam Paulus monuit, I. Cor. 3. v. 26. ut vel ex superficiario inspectu patet. Autoritatem nostratum habeo eo honoris loco, quo sunt habenda; in eam arduo negotio, quo fides, fideique causa agitur, requiro Theologorum non jam auctoritatem, auctoritatumque numerum, sed rationes Theologicas. Quod si jam zelo veritatis agitur antagonista, recta pedem pedi conferat, h. e. has ex illas rationes, quas iudicat militare contra mea & aliorum asserta, speciatim applicet, definiteq; his & illis meis assertis, in quibus nobis inter nos non convenit, & sic multo, multoq; facilius, & sine dissipatio temporis, discerniculum veri falsi que sese offeret. Nihil hic prescribitur, sed ad tale quid amor veri per se obligat. Sed enim vero animus non est, contendere incassum cum eo, qui neminem audiret, insuper & sua sic deperit, ut contemptor sit omnium, qui ipsi non applaudunt.

Verum abrumpo tandem, id quam maxime ægre ferens, quod inter gravissima Ecclesiæ orthodoxa discrimina, vir celeberrimus tot consertis Icriptionibus eam temporis fecerit jaq;uram, quo alias posteris magis profutura potuisset scribere. Tu interim vale, Vir ac Amice excellentissime, & salve plurimum: DEUS Te solspitet! Qui etiam velit, tandem aliquando omnes componere fluctus!

Clariss. Nom. T.
Dicatiss.

Anno 1702. d. 18. Febr.

E. V. D.

Hinweise

04

Signatur

3A 10082

Stok

Wn

RS

Bub

AK

11.46

Titelaufn.

AKB

8 3594

FK

1.-43: Pietismus 24.3.8-

Bio K

Bild K

SWK

Sonderstandort

Signum

Ausleihe-
vermerk

3A 10082

